

Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. Серія «Економіка та менеджмент». 2022. № 28. С. 18-28. DOI: 10.33813/2224-1213.28.2022.2

2. Олешко А. А., Ольшанська О. В., Будякова О. Ю., Бебко С. В. Розвиток стійкої біоекономіки: досвід Європейського Союзу та можливості для України. Агросвіт. 2022. № 3. С. 64–69. DOI: 10.32702/2306-6792.2022.3

УДК 330.5

Бугас В.В., к.е.н., професор

Бугас В.В., к.е.н., доцент

Київський національний університет технологій і дизайну

ДИНАМІКА ВАЛОВОГО ВНУТРІШНЬОГО ПРОДУКТУ УКРАЇНИ

Метою є дослідження поняття валового внутрішнього продукту і його динаміки в Україні.

Постановка проблеми. Ситуація у національній економіці визначається сукупністю конкретних макроекономічних параметрів, кожен з яких по-своєму характеризує економічне становище країни. До основних макроекономічних показників, які характеризують соціально-економічний розвиток країни належать: валовий внутрішній продукт, валовий національний продукт, показники національного доходу, індекс інфляції, рівень безробіття, зовнішній та внутрішній державний борг, обсяги іноземних інвестицій та інші. Дослідження основних макроекономічних показників дає змогу оцінити основні процеси, які відбуваються в соціально-економічному житті будь якої країни. Осмислення одержаних макроекономічних результатів, які відображають тенденцію та динаміку функціонування економічної системи.

Стан дослідження. Дослідженню макроекономічних показників

приділяли увагу як зарубіжні так і вітчизняні вчені: В. Базилевич, М. Бернхїлл, В. Геєць, А. Гальчинський, Е. Райхлін, М. Савлук, Л. Тїмберген, У. Петті, П. Пойхонен, В. Юрчишин та інші. Однак через швидку зміну внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на динаміку економічного розвитку країни, дане питання не втрачає актуальності та потребує подальшого вивчення.

Виклад основного матеріалу. Валовий внутрішній продукт – один із найважливіших показників розвитку економіки, що становить сумарну ринкову вартість усіх кінцевих товарів і послуг, вироблених економічними резидентами країни на її території за певний період. Показник ВВП характеризує можливості економіки щодо забезпечення добробуту суспільства в трьох аспектах: ефективності розподілу виробництва на продукти проміжного та кінцевого призначення; структури кінцевого попиту (споживання, нагромадження, зовнішньоторговельне сальдо); первинних доходів. ВВП є також основою вимірювання структури виробництва, міжнародних порівнянь якості життя, оцінки дефіциту державного бюджету, грошової емісії.

Головними чинниками зростання реального ВВП є зростання використаних ресурсів і технологічне зростання. Зростання використаних ресурсів означає, що відбувається зростання робочої сили і капіталу. Кількість робочої сили збільшується із зростанням населення. Проте для ВВП важливе значення має не тільки і не стільки збільшення робочої сили, скільки її використання. Розраховується ВВП як у фактично діючих цінах, так і в цінах попереднього року, які дають змогу вилучити вплив цінового фактора на зміну обсягу ВВП і визначити темпи зростання (падіння) його фізичного обсягу.

Виділяють номінальний і реальний ВВП:

Номінальний ВВП – це обсяг ВВП у поточних (фактичних) цінах.

Реальний ВВП (з поправкою на інфляцію) – це обсяг ВВП у цінах попереднього року або періоду, який прийнятий за базу порівняння.

Динаміка ВВП України свідчить про позитивну тенденцію зростання

починаючи з 2017 року. У другому кварталі 2021 року зростання валового внутрішнього продукту України склало 4,6% до відповідного кварталу попереднього року і є найбільшим показником економічного зростання за останні 2,5 року.

У першому кварталі 2021 року темп зростання склав 2,5%. По відношенню до попереднього кварталу реальний ВВП країни в другому кварталі поточного року (з урахуванням сезонного фактора) виріс на 1,6%. На ріст ВВП вплинули торгівля і сільське господарство. Як відмічає голова Ради Нацбанку є дві ключові складові такої динаміки ВВП України. Перша - зростання роздрібного товарообігу: на 10,3% січень-червень поточного року до відповідного періоду 2020 року і на 7,8% в II кварталі 2021 року в порівнянні з II кварталом минулого року. Також це пов'язано зі зростанням доходів населення: попит домогосподарств, підтриманий зростанням оплати праці, перерахунком пенсій та активізацією споживчого кредитування. Друга ключова складова гарної динаміки ВВП - зростання в сільському господарстві. Індекс сільськогосподарської продукції за січень-червень зріс на 5,8%, в II кварталі 2020 року в порівнянні з II кварталом 2019 року - на 6,3%. При цьому в агрокомплексі ситуація передбачувано продовжує поліпшуватися - за 7 місяців індекс сільгосппродукції склав 112% та виросла на 8,1% в річному вимірі. У той же час індекс промислової продукції за січень-червень 2020 року, в порівнянні з аналогічним періодом минулого року, продемонстрував дуже скромний показник.

Досліджуючи 2020 рік слід відмітити, що зростання підтримувалося розширенням як споживчого, так і інвестиційного попиту. Зовнішньоекономічну діяльність підприємств гальмувала дія стримуючих факторів у транспортній сфері та промисловості (зокрема, агресія РФ на сході, анексія Криму) при сприятливій ціновій кон'юнктури на окремих світових сировинних ринках. За даними найбільше зростання обсягу валового продукту

зафіксовано в фінансовій та страховій діяльності (+12,4%), сільському господарстві (+7,8%), будівництві (+7,2%), ІТ та телекомунікаціях (+6,1%). Водночас цей показник виявився від'ємним в освіті (-1,1%) та охороні здоров'я (-1,7%). Номінальний ВВП України у 2020 році є найбільшим показником в українській історії. Але в доларовому вимірі ВВП склав 130,8 млрд. дол. США і це не кращий показник. Найвищий ВВП було зафіксовано у 2013 році (183,3 млрд. дол. США).

У 2020 році ВВП України скоротився на 4%. Основними чинниками падіння ВВП у 2020 році стали карантинні обмеження, запроваджені в Україні та у світі у відповідь на поширення COVID-19, а також зниження внутрішнього попиту, передусім інвестиційного, через пов'язану з пандемією невизначеність. Більше половини загального падіння ВВП пояснюється спадом у сфері транспорту і логістики на 16,4% та у сільському господарстві – на 11,5%. Це призвело до втрат ВВП у розмірі 1,09% та 1,03% відповідно. Найбільше постраждала готельно-ресторанна сфера – її валова додана вартість у 2020 році зменшилася на 28,5%. Але з огляду на відносно невелику частку в структурі ВВП, внесок цієї галузі в негативну динаміку ВВП обмежився чвертю відсотка.

Незважаючи на здебільшого негативну динаміку, кілька галузей показали зростання в 2020 році. Найбільше зростання в будівництві (5,2%) та торгівлі (4,9%). Разом ці сфери компенсували 0,8% падіння ВВП. Також зростання продемонструвала галузь інформації та телекомунікації (2,3%), фінанси (1,2%), нерухомість (1,2%), державне управління та оборона (1,5%), охорона та соцдопомога (2,2%). Разом ці сфери компенсували 0,36% падіння ВВП. За 2020 рік номінальний ВВП країни становив 4,19 трлн грн. Порівняно із 2019-м він зменшився (у постійних цінах 2019 року) на 4,0%. У розрахунку на одну особу номінальний ВВП України за 2020 рік становив 100 469 грн.

З одного боку, експорт товарів та послуг зменшився на 5,6% через нижчі врожаї 2020 року та посилення конкуренції на окремих зовнішніх ринках,

зокрема залізної руди. З іншого боку, падіння імпорту було глибшим (9,6%). Це зумовлювалося слабким споживчим попитом у першому півріччі, а також скороченням інвестиційного попиту та обмеженням закордонного туризму протягом року. У той же час число нових вакансій скоротилася на 60 %.

У другому кварталі 2020 року рівень безробіття виріс до 9,9 %, а реальні наявні доходи населення скоротилися на 7,3 % в порівнянні з попереднім роком. Реальний ВВП України в III кварталі 2021 року збільшився, як порівняти з попереднім кварталом, на 1,4% (з огляду на сезонний чинник), а проти III кварталу 2020 року – на 2,4%. Такі оперативні дані навів Держстат. Реальний ВВП у II кварталі, як порівняти з попереднім кварталом, зменшився на 0,7%, а в річному вимірі збільшився на 5,7% (переважно через низьку базу порівняння). У січні-серпні 2021 року зростання реального валового внутрішнього продукту України становило 2,9%.

Номінальний ВВП у II кварталі становив 1169,4 млрд грн, а ВВП у розрахунку на одну особу – 28 189 грн. Інфляція прискорилася до 11% у річному вимірі у вересні 2021 року. Її Підживлювало зростання цін на продукти харчування та енергоресурси. Це спонукало Національний банк України проводити більш жорстку монетарну політику та підвищити облікову ставку з 6 до 8,5%. Серед чинників, які уповільнюють зростання економіки зміни на зовнішніх ринках та досить високий рівень тіньової економіки. Величина рівня тіньової економіки, схоже, значно вища за оцінку Міністерства економіки.

За даними Мінекономіки, зростанню ВВП за вказаний період сприяли сільське господарство, промисловість, будівельна галузь і транспорт. Водночас відновлювальне зростання не дозволяє поки говорити про повноцінне посткризове оздоровлення економіки, для цього необхідно більше часу. Відновлення української економіки також знаходиться під впливом глобальних змін і ризиків. Серед ризиків Мінекономіки називає загострення політичних і економічних відносин між окремими країнами, зловживання РФ

домінуючою позицією на ринку газу та відповідно суттєвий вплив на рівень цін, а також поширення нової хвилі коронавірусу.

Висновки. Отже, за результатами проведеного дослідження можна стверджувати, що ВВП в Україні продовжує залишатися на досить низькому рівні, що є значною проблемою, подолання якої є стратегічно важливим завданням для країни. У загальному до падіння ВВП призводить низка зовнішніх та внутрішніх чинників таких, як високий рівень корупції, зростання інфляції, зростання облікової ставки НБУ, низька інвестиційна привабливість вітчизняних підприємств, зростання зовнішнього боргу, зношена транспортна інфраструктура, слабка економічна динаміка. Але все таки українська економіка показує хоч і дуже слабке, але зростання. Проте Україна все одно зростає в два рази слабкіше глобальної економіки. Україна повинна підвищити свій рівень виробництва та експорту готової продукції, що в майбутньому підвищить ВВП. Для подолання всіх цих проблем необхідно проводити значні і ефективні реформи, які допоможуть досягти ефективності в майбутньому. Комплексна зважена макроекономічна політика заснована на всебічному аналізі динаміки макроекономічних показників дозволить вивести економіку України із кризового стану та покращити її соціально-економічне становище.

Література

1. Аузан О.О. Економіка всього/ О.О. Аузан –Київ : Laugus, 2021- 144 с.
2. ВВП України: 2021 рік проти 2017-го [Електронний ресурс] – Київ: Валерій Моїсеєв, 2021. – Режим доступу: <https://thepage.ua/>
3. Дмитренко В. Історія грошей/ В.В. Дмитренко, М.Ю. Відейко – Харків: Фоліо, 2019 -123с
4. Сміт А. Дослідження про природу і причини багатства народів/ Адам Сміт – Київ : Наш формат, 2020-736 с
5. Фатюха Н.Г. ВВП України та його вплив на життя українців / Н.Г. Фатюха, Т.П. Макушина // Ефективна економіка. – 2019. – №12. – с.10-16